

Силабус курсу
Історія лінгвістичних учень

Освітній ступінь – бакалавр
Галузь знань: 01 Освіта /Педагогіка
Спеціальність: 014 Середня освіта
Освітньо-професійна програма «Українська мова і література»
Кількість кредитів – 2

Рік підготовки, семестр – 4 рік, II семестр

Компонент освітньої програми: вибірковий

Дні занять:
Консультації:

Мова викладання: українська

Керівник курсу

к. філол.н., доц. **Заборна Марія Степанвна**

Контактна інформація maria_ternopil@ukr.net; 066-105-805-7

Опис дисципліни

Курс покликаний осмислити драматизм наукового пошуку, зосереджений навколо проблеми «Що таке мова? В чому її природа? Що визначає її сутність?». Саме така проблема формує логіку розвитку мовознавчої науки. Сама ж історія розв'язання цієї контрапунктної проблеми увиразнюється як ситуації та події, ідеї та концепції.

Загалом же мета курсу – усвідомлення мовознавчої науки на фоні становлення, розвитку й зміни наукових парадигм, з тим щоб побачити лінгвістичну галузь наукового знання в контексті загальнолюдської історії та загальнолюдської наукової думки. Врешті, на цій основі, ознайомившись з основними досягненнями сучасного світового й вітчизняного мовознавства, можна виробити свій індивідуальний досвід розуміння й осягнення мови й почати впроваджувати його на практиці.

Зміст навчальної дисципліни «Історія лінгвістичних учень» розроблено на основі норм та традицій вищої університетської освіти, а також профілю освітньо-професійної програми.

Навчальний контент

	Теми	Результати навчання
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Порівняльно-історична лінгвістична парадигма	
1	ТЕМА 1. Становлення компаративістики в XIX столітті.	Усвідомити культурно-історичні передумови виникнення порівняльно-історичного методу в мовознавстві; систематизувати провідні ідеї праць Ф. Боппа, Р. Раска, Я. Грімма, А. Шлейхера, В. фон Гумбольдта.

2	ТЕМА 2. Компаративістика XX й початку XXI століття.	Сформувати уявлення про метод глotoхронології та ідеї Ж. Вандрієса щодо вивчення структурних елементів мови з огляду на відображення в них національних психічних особливостей як; усвідомити сутність теорії «мовних союзів»М. Трубецького та логіку квантитативних підходів до морфологічної типології мов Дж. Грінберга; осмислити типологічні аспекти досліджень Б. Уорфа; виявити своєрідність порівняльно-історичних досліджень Леоніда Булаховського та Олександра Мельничука; систематизувати основні аспекти сучасної компаративістики.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Системно-структурне мовознавство		
3	ТЕМА 1. Лінгвістична концепція Фердинанда де Соссюра.	Усвідомити релевантність для розвитку лінгвістики ідей Фердинанда де Соссюра щодо розмежування мови і мовлення, синхронії та діахронії, статичності і динаміки, зовнішньої та внутрішньої лінгвістики, уявлення про системний характер мови та її знакову природу.
4	ТЕМА 2. Структурна лінгвістика в контексті структуралізму як загальнонаукової методологічної орієнтації.	Осмыслити ідеї основних шкіл структурної лінгвістики – празької школи функціональної лінгвістики, датської глосематики та американської школи дескриптивної лінгвістики. Простежити становлення й розвиток генеративної лінгвістики Н. Хомського та модифікації ідей генеративізму в 70-90 роки XX століття.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. Антропоцентричний підхід до мови		
5	ТЕМА 1. Лінгвістична концепція Вільгельма фон Гумбольдта як основа лінгвофілософії, лінгвістичного психологізму та антропоцентричного підходу до мови.	З'ясувати специфіку гумбольдтівського принципу антиномічності розуміння сутності мови. Осмыслити основні ідеї теорії мови як «народного духу» та вчення про матеріальну форму як дві першоосновні мови.
6	ТЕМА 2. Лінгвістичний психологізм 19 століття.	Осмыслити засадничі положення ідей молодого граматицизму та психолінгвістичної концепції О. Потебні: сутність і походження мови; співвідношення мови і мислення; принципи мовної номінації.
7	ТЕМА 3. Неогумбольдтіанство як опозиція структуралізму 20 століття.	Засвоїти основні позиції європейського та американського неогумбольдтіанства.
8	ТЕМА 4. Постулат «мова в людині» як основна теза антропоцентричної лінгвістики кінця 20-початку 21 століття.	Систематизувати ідеї втілення феномену лінгвістичного експансіонізму в проблемному полі досліджень психолінгвістики, нейролінгвістики, соціолінгвістики, інтерлінгвістики, когнітивної лінгвістики, комунікативної лінгвістики.
9	ТЕМА 5. Ідея «людина в мові» в контексті сучасної антропоцентричної лінгвістики.	Актуалізувати аспект дослідження виявів суб'єктивного чинника в мові як одну з найважливіших рис сучасної лінгвістики. З'ясувати сутність категорії суб'єктивності як основи лінгвістичної прагматики. Усвідомити постульоване в етнолінгвістиці та

		лінгвокультурології визначення мови як комплексу засобів для розуміння характеру людини, обґрунтування її сутності як засобу відображення й формування національного характеру.
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. Теоантропокосмічна теорія мови	
10	ТЕМА 1. Лінгвальна символологія у філософській концепції Г. Сковороди.	Виявити специфіку лінгвофілософської концепції Г. Сковороди з огляду на знакове й символічне розуміння біблійного слова.
11	ТЕМА 1. Духовна сутність мови в лінгвістичних концепціях 19-20 століть.	Осмыслити ідеї духовної природи мови в концепції Вільгельма фон Гумбольдта. Зіставити їх з роздумами про божественно-людську природу мови в роботі О. О. Потебні «Мова і думка». Проаналізувати феномен духовної сутності мови в контексті закону рідної мови в концепції Й.-Л. Вайсберга. Систематизувати міркування про духовний потенціал рідної мови у викладах Івана Огієнка та Василя Сімовича.
12	ТЕМА 2. Енергійно-ономатична сутність мови в теоантропологізмі російських релігійних філософів початку 20 століття.	Простежити підходи до усвідомлення теоантропокосмічної сутності мови в концепції О. Лосева. Виявити основні позиції ідеї синергетичної сутності мови в концепції П. Флоренського. Окреслити проблематику етичного символічного реалізму мови в розумінні С. Булгакова.
13	ТЕМА 3. Сучасні енергетичні й теоантропокосмічні теорії мови.	Інтерпретувати й критично осмыслити філософсько-антропологічну концепцію К. Кастанедиз огляду на її вплив на сучасні лінгвістичні дослідження; енергетичну теорію мовлення В. Таранця; ідею ізоморфізму Всесвіту, Людини й Слова зі структурою Імені Творця (Абсолюту) А. Гіруцького; теорію космічного синтаксису В. Юрченка; синергетичні дослідження В. Манакіна; концепцію мовної гармонізації свідомості Н. Бардіної.

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК3.	Комунікативна. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність до ефективного комунікування, готовність до співпраці з колегами, вміння працювати в колективі; навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації; здатність аналізувати зміст думки та її структуру в процесі спілкування та адекватно на неї реагувати; здатність спілкуватися іноземною мовою.
ЗК5.	Самоосвітня. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.
ЗК7.	Соціальна. Здатність бути відповідальним, ініціативним, активним, мати динамічні знання, відкритість до світу, вміння

	працювати в команді; вміння розподіляти функції в колективній роботі.
ЗК8.	Науково-дослідницька. Здатність виконувати навчально-дослідні завдання; володіння науково-дослідними методами відповідного фахового спрямування. Критична обізнаність та інтелектуальна чесність.
ФК1.	Філологічна. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ; володіння ключовими поняттями мовознавства та літературознавства, теоріями і методами філологічного аналізу, особливостями розвитку філологічної думки у певну історичну епоху та у сучасному контексті розвитку гуманітаристики. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів і жанрів.
ФК2.	Лінгвістична. Здатність аналізувати лінгвістичні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, а також на основі відповідних загальнонаукових методів. Знання природи і сутності мови, походження й закономірностей розвитку мов, особливостей структури мови, класифікації мов світу, шляхів і методів вивчення мовного матеріалу. Знання системи сучасної української літературної мови, еволюції її граматичної будови
ФК4.	Лінгвальна. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію. Досконале володіння українською мовою в її літературній формі, розуміння діалектного різноманіття української національної мови, вміння використовувати засоби мови відповідно до специфіки комунікативної ситуації та контексту. Здатність аналізувати просторові та соціальні різновиди мови, засади мовної політики.
ФК 5.	Комунікативна професійно-орієнтована. Здатність застосовувати в професійній діяльності нормативні засоби мови в усному та писемному мовленні з урахуванням змістового наповнення, соціально-демографічних особливостей співрозмовника, специфіки ситуації спілкування та контексту.

Літературні джерела

1. Алпатов В. М. История лингвистических учений. – М.: Языки славянской культуры, 2001.
2. БацевичФлорій. Духовна синергетика рідної мови: Лінгвофілософські нариси: монографія. – К.: ВЦ «Академія», 2009. – 192 .
3. Бацевич Ф. С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 240 с.
4. Березин Ф. М. История лингвистических учений. – М.: Высшая школа, 1985.
5. Звегинцев В. А. История языкознания XIX и XX веков в очерках и извлечениях. В 2-х ч. – М.: Учпедгиз, 1960.

6. Зеленько А. С. Загальномовознавство: Навч. посіб. – К.: Знання, 2010. – 380 с.
7. Кириченко Г. С., Кириченко С. В., Супрун А. П. Нариси з загальнономовознавства: у 2 ч. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008.
8. Кобилянський Б. В. Короткий огляд історії мовознавства. – К.: Рад. Школа, 1964.
9. Ковалик І. І., Самійленко С. П. Загальномовознавство. Історія лінгвістичної думки. – К.: Вища школа, 1985.
10. Кондрашов Н. А. История лингвистических учений. – М.: Высшая школа, 1979.
11. Кочерган М. П. Загальномовознавство. – К.: Академія, 2003.
12. Лоя Я. И. История лингвистических учений. – М.: Высшая школа, 1968.
13. Удовиченко Г. М. Загальномовознавство. Історія лінгвістичних учень. – К., 1980.
14. Фердінан де Сосюр. Курс загальної лінгвістики. – К.: Основа, 1998.
15. Энциклопедия для детей. Т. 10. Языкознание. – М.: Аванта, 1999.
16. Языкознание. Большой энциклопедический словарь. 2-е изд. – М.: БРЭ, 1998.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.
-

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1: конспект-тези першоджерела	20
Модуль 2: тестові завдання	20
Модуль 3: реферат	20
Модуль 4: есе	20
Залік: усне опитування	20